

**«ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΟΙΚΟ-ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΟΙ» ΜΙΑ ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΗ ΠΡΟΤΑΣΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗΣ, ΓΙΑ ΜΑΘΗΤΕΣ Ε'
& ΣΤ' ΔΗΜΟΤΙΚΟΥ.**

ΚΑΛΑΜΠΑΛΙΚΗ Θ.

Νηπιαγωγός – Φιλολόγος, Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης, Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης
Ν. Ευβοίας
e-mail: thakal @ in.gr

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εισήγηση αυτή παρουσιάζεται το πιλοτικό πρόγραμμα Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης «Οι μικροί Οικο - δημοσιογράφοι», που σχεδιάστηκε από την Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Νομού Ευβοίας για τις τάξεις Ε' & Στ' και προτάθηκε για εφαρμογή στα σχολεία του νομού, τη σχολική χρονιά 2005-06. Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι: 1. Η προσέγγιση της εικόνας του περιβάλλοντος όπως αυτή καταγράφεται στον τύπο και στο διαδίκτυο, 2. Η γνωριμία με τους ανθρώπους, τα μέσα και τους χώρους που παράγονται και κυκλοφορούν οι πληροφορίες και οι ειδήσεις, 3. Η μύηση στους δημοσιογραφικούς κώδικες και στην έρευνα περιβαλλοντικών θεμάτων 4. Η εξοικείωση με εκφραστικές μεθόδους σύνθεσης και παρουσίασης μηνυμάτων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος. Η ανάπτυξη του προγράμματος πραγματοποιείται σε τρεις φάσεις: Α. «Γνωριμία με τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο»: Τα παιδιά αποκτούν γνώσεις και εμπειρίες σχετικά με το ρόλο των ΜΜΕ (ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος- ημερήσιος και περιοδικός). Έρχονται σε επαφή με τα διάφορα έντυπα πληροφόρησης (αφίσες, προσκλήσεις, φυλλάδια κ. ά.) και έχουν μία πρώτη γνωριμία με τον κόσμο του διαδικτύου. Β. «Αναζητώντας το ... περιβάλλον»: Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες, ειδήσεις μηνύματα και γενικότερα συγκεντρώνουν στοιχεία που συνθέτουν την «εικόνα» του περιβάλλοντος όπως αυτή εμφανίζεται στον τύπο, έντυπο και ηλεκτρονικό. Γ. «Τα πρώτα βήματα ... ενός Οικο - δημοσιογράφου»: Τα παιδιά παράγουν δικά τους ρεπορτάζ και διεξάγουν απλή έρευνα με ποικίλους τρόπους σ' ένα ή και περισσότερα περιβαλλοντικά θέματα, χρησιμοποιώντας δημοσιογραφικές μεθόδους και εργαλεία. Παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους σε παιδιά και ενήλικες με τρόπο δημιουργικό.

ΚΑΛΑΒΑΛΙΚΙ Τ.

e-mail: thakal @ in.gr

ABSTRACT

In this proposal is appearing the experimentally program of environmental education "The young ecologist journalist" that was planned from the coordinator for environmental education of Directorate of primary education in Evia and suggest to put in practice in school year 2005 – 2006. The basic sight of the program is: 1. The approach of the environmental picture as recorded in the press and the internet. 2. The acquaintance with human being, and media too where information and news are produced and circulated. 3. The initiation in journalistic codes and the research of environmental subjects 4. The familiarization with different methods to write messages for the protection of the environment. The project's development is realized during three phases.

Λέξεις κλειδιά: περιβαλλοντικά θέματα, ΜΜΕ, τύπος, έρευνα, δημοσιογράφος, δημιουργικότητα

1.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η ιδιαίτερη καθημερινή σχέση με την τηλεόραση και η ευκολία με την οποία προσλαμβάνεται η είδηση κάθε μορφής, η ποικιλία των εντύπων ενημέρωσης και ψυχαγωγίας και ο κόσμος της πληροφορίας που ξεδιπλώνεται μέσα από το διαδίκτυο αποτελούν «συστατικά» της καθημερινότητάς μας. Ανάμεσα όμως στις ειδήσεις που μας κατακλύζουν ποια θέση έχουν τα τοπικά και διεθνή περιβαλλοντικά θέματα και προβλήματα; Ποια περιβαλλοντική στάση και συμπεριφορά προβάλλεται ως πρότυπο; Με ποιους τρόπους προσεγγίζονται οι αρχές της αειφόρου ανάπτυξης;

Για ν' ανακαλύψουν τα παιδιά την εικόνα του περιβάλλοντος όπως παρουσιάζεται στα ΜΜΕ και στο διαδίκτυο και να πειραματισθούν στα πρώτα τους βήματα σαν «δημοσιογράφοι» σχεδιάστηκε από την Υπεύθυνη Περιβαλλοντικής Εκπ/σης Πρωτοβάθμιας Εκπαίδευσης Ν. Ευβοίας το πρόγραμμα «Οι μικροί Οικο - δημοσιογράφοι» και προτάθηκε για εφαρμογή, πιλοτικά, στις τάξεις Ε' & Στ' Δημοτικών σχολείων του Νομού Ευβοίας, τη σχολική χρονιά 2005 – 6.

Κύριος σκοπός της εισαγωγής του τύπου στο σχολείο είναι η ευαισθητοποίηση των παιδιών στο περιεχόμενο ενός εντύπου και η δημιουργία ερεθισμάτων για ανάγνωση καθώς επίσης και η πρόκληση προς τους εκπαιδευτικούς να εργαστούν με δημιουργικές μεθόδους για την κατανόηση και την επεξεργασία των πληροφοριών (Coclet–Gregoire J., Destable E., Spirlet J–P, 1997)

2. ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Βασικοί στόχοι του προγράμματος είναι:

- Η προσέγγιση της εικόνας του περιβάλλοντος όπως αυτή καταγράφεται στον τύπο και στο διαδίκτυο
- Η γνωριμία με τους ανθρώπους, τα μέσα και τους χώρους που παράγονται και κυκλοφορούν οι πληροφορίες και οι ειδήσεις.
- Η μύηση στους δημοσιογραφικούς κώδικες και στην έρευνα περιβαλλοντικών θεμάτων
- Η εξοικείωση με εκφραστικές μεθόδους σύνθεσης και παρουσίασης μηνυμάτων σχετικών με την προστασία του περιβάλλοντος

Οι εκπαιδευτικοί που συμμετείχαν στο πρόγραμμα εργάστηκαν σαν παιδαγωγική ομάδα. Επεξεργάστηκαν και ακολούθησαν τις προτεινόμενες μεθοδολογικές οδηγίες και επέλεξαν να πειραματιστούν με την εφαρμογή ενδεικτικών δραστηριοτήτων. Κατά τη διάρκεια της εφαρμογής του προγράμματος πραγματοποιήθηκαν παιδαγωγικές συναντήσεις με σκοπό την ανταλλαγή απόψεων και την αξιολόγηση των δραστηριοτήτων. Η ανάπτυξη του προγράμματος προτάθηκε να γίνει σε τρεις φάσεις:

1^η φάση : «Γνωριμία με τα ΜΜΕ και το διαδίκτυο»

Τα παιδιά αποκτούν γνώσεις και εμπειρίες σχετικά με το ρόλο των ΜΜΕ (ραδιόφωνο, τηλεόραση, τύπος- ημερήσιος και περιοδικός).Έρχονται σε επαφή με τα διάφορα έντυπα πληροφόρησης(αφίσες, προσκλήσεις, φυλλάδια κ. ά.)και έχουν μία πρώτη γνωριμία με τον κόσμο του διαδικτύου.

Ενδεικτικές δραστηριότητες:

1. Έκφραση εμπειριών και συζήτηση σχετικά με τα Μ.Μ.Ε και το ρόλο τους στη ζωή μας.
2. Γνωριμία με το επάγγελμα του δημοσιογράφου και τους χώρους που αυτό ασκείται. (J. Coclet– Gregoire, E. Destable, J–P. Spirlet, 1997). Συνέντευξη από ένα δημοσιογράφο, σχετικά με τη δουλειά του

3. Ανακαλύπτουμε τη μεγάλη ποικιλία εφημερίδων και περιοδικών. Καταγράφουμε τίτλους, παρατηρούμε την εμφάνιση τον αριθμό σελίδων. Δημιουργούμε μια γωνιά περιπτερού στην τάξη μας.
4. Ξεφυλλίζοντας μια εφημερίδα παρατηρούμε και καταγράφουμε τις διαφορετικές στήλες και τα ποικίλα θέματα. Συγκεντρώνουμε τίτλους και εικόνες
5. Γνωριμία με τον κόσμο της τηλεόρασης
6. Συγκεντρώνουμε προγράμματα των τηλεοπτικών σταθμών. Επιλέγουμε εκπομπές ανάλογα με τα ενδιαφέροντά μας.
7. Ποιος ακούει ραδιόφωνο;
Έκφραση και επεξεργασία των εμπειριών μας σχετικά με την ακρόαση του ραδιοφώνου
8. Ανακαλύπτουμε διάφορα πληροφοριακά έντυπα (αφίσες, προσκλήσεις, φυλλάδιο, κ. ά.) τα συγκεντρώνουμε και καταγράφουμε τις πληροφορίες
9. Ξεκινάμε τα πρώτα μας βήματα στον κόσμο του διαδικτύου
10. Επίσκεψη σε μια εφημερίδα, ραδιοφωνικό σταθμό ή τηλεοπτικό στούντιο(Booth W., Briten P., Scott F., 1987)

2^η φάση: «Αναζητώντας το ... περιβάλλον»

Οι μαθητές αναζητούν πληροφορίες, ειδήσεις, μηνύματα και γενικότερα συγκεντρώνουν στοιχεία που συνθέτουν την «εικόνα» του περιβάλλοντος όπως αυτή εμφανίζεται στον τύπο, έντυπο και ηλεκτρονικό.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

1. Το περιβάλλον, σαν θέμα στα φύλλα των εφημερίδων.

Συλλέγουμε σχετικά άρθρα, που αναφέρονται σε περιβαλλοντικά θέματα από τοπικές ή εθνικές εφημερίδες.

Δημιουργούμε με διάφορους τρόπους ένα κατάλογο με τους τίτλους των θεμάτων και δημιουργούμε πίνακες από άρθρα με την τεχνική του κολλάζ.

Επεξεργαζόμαστε και παρουσιάζουμε με δημιουργικό τρόπο (κείμενο, ζωγραφική, κόμικς) μια είδηση για ένα έντυπο ή το ραδιόφωνο και την τηλεόραση

2. Αναζητούμε ειδικά έντυπα που ασχολούνται με περιβαλλοντικά θέματα όπως για παράδειγμα το ΓΕΩ της Ελευθεροτυπίας, το ΟΙΚΟ της Καθημερινής σχετικές αφίσες, φυλλάδια κλπ. Καταγράφουμε τα θέματα των εντύπων αυτών.

Δημιουργούμε φωτοκολλάζ και προσθέτουμε δικές μας λεζάντες

Κατασκευάζουμε θεματικά ταμπλό με φωτογραφίες και μικρά πληροφοριακά κείμενα.

3. Παρακολουθούμε δελτία ειδήσεων

Καταγράφουμε τις ειδήσεις που σχετίζονται με το φυσικό περιβάλλον, το κοινωνικό και τον πολιτισμό

Εκφραζόμαστε μέσα από παιχνίδια ρόλων

Ετοιμάζουμε ένα δικό μας δελτίο ειδήσεων με περιβαλλοντικά θέματα

4. Το περιβάλλον μέσα στις διαφημίσεις

Συγκεντρώνουμε διαφημίσεις από εφημερίδες και περιοδικά, το ραδιόφωνο και την τηλεόραση (Φτερνιάτη Α., 2000)

Ξεχωρίζουμε και δημιουργούμε αρχείο διαφημίσεων με οικολογικά μηνύματα και συζητάμε γι' αυτά.

Καταγράφουμε και συζητάμε για την εικόνα της φύσης και γενικότερα του περιβάλλοντος χώρου όπως παρουσιάζεται στην διαφήμιση.

Ετοιμάζουμε δικά μας διαφημιστικά μηνύματα η αντι- διαφημίσεις για διάφορα περιβαλλοντικά θέματα που επικεντρώνουν το ενδιαφέρον μας. (Σκουπίδια, νερό, πράσινο στην πόλη, κλπ.)

5. Το περιβάλλον στο διαδίκτυο

Επισκεπτόμαστε γνωστούς δικτυακούς τόπους που ασχολούνται με περιβαλλοντικά θέματα στο Ιντερνετ και αντλούμε πληροφοριακό υλικό

Παρουσιάζουμε το υλικό αυτό με διάφορους τρόπους(έκθεση υλικού, δημιουργία εντύπου, προετοιμασία ενημερωτικής εκπομπής στο ραδιόφωνο κ. ά.)

Άλλες δραστηριότητες ευαισθητοποίησης

- Στη φάση αυτή μπορούν να προκηρυχθούν από την περιβαλλοντική ομάδα σχετικοί «οικο – διαγωνισμοί » με στόχο τη συμμετοχή και την ευαισθητοποίηση και άλλων μαθητών του σχολείου όπως για παράδειγμα:
  - Διαγωνισμός αφίσας για την οικονομία νερού
  - Διαγωνισμός του πιο αστείου μηνύματος για ένα σκουπιδοτενεκέ
  - Διαγωνισμός ποιήματος για ένα αναδυόμενο περιβαλλοντικό θέμα ή πρόβλημα.

«Από το δέντρο στο χαρτί»

Οι μαθητές ενθαρρύνονται να κατανοήσουν τον τρόπο, που παρασκευάζεται το χαρτί βασικό συστατικό των εντύπων και να ενημερωθούν για τους τρόπους εξοικονόμησης και χρήσης του

- Οργανώνεται στην τάξη εργαστήρι κατασκευής ανακυκλωμένου χαρτιού για τη δημιουργία ευχετήριων καρτών
- Οργανώνεται ενημερωτική προβολή με θέμα την ανακύκλωση χαρτιού και συζήτηση
- Οργανώνεται σχετική δράση και λαμβάνονται αποφάσεις για τη χρήση του χαρτιού στην τάξη

3^η φάση: «Τα πρώτα βήματα ...ενός Οικο –δημοσιογράφου»

Τα παιδιά παράγουν δικά τους ρεπορτάζ και διεξάγουν απλή έρευνα με ποικίλους τρόπους σ' ένα ή και περισσότερα περιβαλλοντικά θέματα, χρησιμοποιώντας δημοσιογραφικές μεθόδους και εργαλεία. Παρουσιάζουν τα αποτελέσματα της εργασίας τους σε παιδιά και ενήλικες με τρόπο δημιουργικό.

Ενδεικτικές δραστηριότητες

1. Δημιουργία Οικο – μαθητικής εφημερίδας με ποικίλα κείμενα και εικόνες που αφορούν το περιβάλλον.
Η εφημερίδα μπορεί να περιλαμβάνει:
  - Κεντρικό τοπικό περιβαλλοντικό θέμα
  - Ενημερωτικά άρθρα για παγκόσμια προβλήματα
  - Λογοτεχνικά κείμενα
  - Διαγωνισμούς, κουίζ, σπαζοκεφαλιές, σταυρόλεξα,
  - Ζωγραφιές και φωτογραφίες
  - Προτάσεις για επισκέψεις, κριτικές βιβλίων με περιβαλλοντικά μηνύματα
  - Προτάσεις για περιβαλλοντικές δράσεις για την επίλυση τοπικού περιβαλλοντικού προβλήματος(Δέδε Δ.,2000)
2. Δημιουργία τηλεοπτικής οικο – εκπομπής με ειδήσεις και δρώμενα
3. Δημιουργία ενός φεστιβάλ οικο – διαφημίσεων και αντιδιαφημίσεων.(Αγγελόπουλος Η.,2000)
4. Σχεδιασμός , πραγματοποίηση, επεξεργασία και παρουσίαση απλής περιβαλλοντικής έρευνας
  - Επιλογή θέματος από το τοπικό περιβάλλον ή την επικαιρότητα
  - Απόφαση για τον τρόπο άντλησης πληροφοριών(ερωτηματολόγια, συνεντεύξεις, φωτογραφήσεις κ.ά.)
  - Καθορισμός των αντικειμένων έρευνας
  - Συλλογή στοιχείων - Καταγραφή
  - Επιλογή τρόπου ή τρόπων παρουσίασης και σχετική προετοιμασία
  - Παρουσίαση της έρευνας
5. Δημιουργία ενός «οικο – λεξικού» με εικόνες και κείμενα, βασισμένα στις πληροφορίες που συγκέντρωσαν οι οικο – δημοσιογράφοι.

6. Δημιουργία φανταστικών ρεπορτάζ (για εφημερίδα ή την τηλεόραση) βασισμένων σε ένα δοσμένο τίτλο που να αντλείται από την πραγματικότητα ή να είναι προϊόν φαντασίας,

π.χ.

- Το ρέμα πίσω από το σχολείο μας ξεχείλισε...
- Μια καφέ αρκούδα ήρθε στο χωριό μας...
- Το τελευταίο χελιδόνι επισκέπτεται το σχολείο μας...
- Εμείς θέλουμε ανεμογεννήτριες, εσείς;...

3. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΙΛΟΤΙΚΗ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Το πρόγραμμα εφαρμόστηκε σε πέντε Δημοτικό σχολεία από τα οποία τα τρία βρίσκονται στη Χαλκίδα και τα δύο σε γειτονικούς δήμους. Στην παιδαγωγική ομάδα συμμετείχαν 10 εκπαιδευτικοί οι περισσότεροι με εμπειρία από την εφαρμογή προγραμμάτων περιβαλλοντικής εκπαίδευσης.

Για την υλοποίηση των προγραμμάτων χρησιμοποιήθηκε ο χρόνος της ευέλικτης ζώνης, του ολοήμερου σχολείου καθώς και απογεύματα κυρίως για τις συναντήσεις με συνεργάτες των προγραμμάτων.

Στα σχολεία, που εφαρμόστηκε το πρόγραμμα αυτό καταγράφηκε το ιδιαίτερο ενδιαφέρον των μαθητών και η ενεργητική συμμετοχή τους στις δραστηριότητες. Εργάστηκαν ομαδοκεντρικά με τρόπο βιωματικό. Αναπτύχθηκαν δεξιότητες και εμπλουτίστηκαν οι δημιουργικοί τρόποι γραπτής και προφορικής έκφρασης. Ιδιαίτερη ήταν η σύνδεση του περιβαλλοντικού προγράμματος με τα πεδία του αναλυτικού προγράμματος.

Οι μαθητές μυήθηκαν στον τρόπο διεξαγωγής μιας έρευνας. Επέλεξαν το θέμα, διαμόρφωσαν τα εργαλεία της έρευνας, επέλεξαν τα αντικείμενα. Συγκέντρωσαν και επεξεργάστηκαν τα ερευνητικά δεδομένα και αποφάσισαν τον τρόπο δημοσιοποίησής τους. Τα θέματα των ερευνών των μικρών «Οικο – δημοσιογράφων» στην πιλοτική αυτή φάση επηρεάστηκαν ιδιαίτερα από την επικαιρότητα. Για το λόγο αυτό κυρίαρχο θέμα ήταν η νόσος των πτηνών. Άλλο θέμα ήταν τα μεταλλαγμένα και άλλα αφορούσαν τοπικά περιβαλλοντικά προβλήματα.

Από τις προτεινόμενες δραστηριότητες υλοποιήθηκαν σε μεγαλύτερο ποσοστό εκείνες που αφορούσαν τον ημερήσιο και περιοδικό τύπο και σε πολύ μικρότερο την τηλεόραση και το ραδιόφωνο. Επίσης αποδείχθηκε ότι οι μαθητές γνώριζαν να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο.

Οι περιβαλλοντικές ομάδες της Χαλκίδας είχαν την ευκαιρία να επισκεφτούν τα γραφεία των τοπικών εφημερίδων, ραδιοφωνικούς σταθμούς καθώς και τον τηλεοπτικό σταθμό. Επίσης άντλησαν πολύτιμο υλικό από τη δημοτική βιβλιοθήκη, τα Γενικά αρχεία του κράτους. Ιδιαίτερες δυνατότητες έδωσε το πρόγραμμα για την οργάνωση, πραγματοποίηση και καταγραφή συνεντεύξεων σε δημόσια πρόσωπα και προσωπικότητες του Νομού.

Κατά τη διάρκεια του προγράμματος καταγράφηκε η συνεργασία του σχολείου με τους γονείς που έδειξαν μεγάλο ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες του προγράμματος. Σε αρκετές περιπτώσεις έδειξαν επιθυμία να συμμετέχουν σε συναντήσεις κυρίως όταν επρόκειτο να συνεργαστούν με πρόσωπα όπως ο δήμαρχος, ο νομάρχης καθώς και διευθυντές εφημερίδων. Σημαντική ήταν και η στήριξή τους σε δράσεις και εκστρατείες προστασίας του τοπικού περιβάλλοντος, που οργάνωσαν οι μαθητές.

Όλες οι περιβαλλοντικές ομάδες δημιούργησαν κάποιο έντυπο όπου καταγράφηκαν δραστηριότητες και δράσεις. Πραγματοποιήθηκαν ραδιοφωνικές εκπομπές ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και τηλεοπτική εκπομπή. Επίσης το πρόγραμμα έτυχε θετικής μνείας από τον τοπικό εβδομαδιαίο τύπο και τον ηλεκτρονικό.

Εντυπωσιακές, πρωτότυπες και δημιουργικές ήταν οι σχετικές παρουσιάσεις των προγραμμάτων σε μαθητές κατά τη διάρκεια της ημερίδας, που πραγματοποιήθηκε την Παγκόσμια ημέρα περιβάλλοντος(5 Ιουνίου 2006), στο Δημοτικό θέατρο Χαλκίδας. Περιελάμβαναν δρώμενα και αυτοσχεδιασμούς ,θέατρο, παιχνίδια ρόλων με ιδιαίτερη την παρουσία «οικο – δημοσιογράφων».Εμφανής ήταν η ενεργητική συμμετοχή των μαθητών αφού είχαν αναλάβει εξ' ολοκλήρου την οργάνωση και πραγματοποίηση των παρουσιάσεων τους.

Στο τέλος του προγράμματος υπήρχε στα σχολεία έκθεση με πλούσιο υλικό από τις τρεις φάσεις του. Οργανώθηκε επίσης στις τάξεις η γωνιά των «Μικρών Οικο - δημοσιογράφων» και εμπλουτίστηκε σε όλη τη διάρκεια του προγράμματος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Ιορδανίδου Α., Φτερνιάτη Α.,(επιμέλεια),(2000) Επικοινωνιακές διδακτικές προτάσεις για το γλωσσικό μάθημα στο Δημοτικό σχολείο, Πατάκης, Αθήνα
2. Καϊλα Μ., Θεοδωροπούλου Ε., Δημητρίου Α., Ξανθάκου Γ.,Αναστασάτος Ν., (2005),Περιβαλλοντική Εκπαίδευση Ερευνητικά δεδομένα και Εκπαιδευτικός Σχεδιασμός, Ατραπός, Αθήνα
3. Ματσαγγούρας Η.,(2004) Ομαδοσυνεργατική διδασκαλία και μάθηση, Γρηγόρης, Αθήνα
4. Ξανθάκου Γ.,(1998), Η δημιουργικότητα στο σχολείο, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
5. Παπαθανασόπουλος Σ.,(1993), Απελευθερώνοντας την τηλεόραση, Καστανιώτης, Αθήνα
6. Παπαθανασόπουλος Σ.,(1997),Η δύναμη της τηλεόρασης, Καστανιώτης, Αθήνα
7. Πλανήτης Γη, Μια έκδοση της Ατζέντας 21 για τα παιδιά, Πατάκης , Αθήνα 1995
8. Ροντάρι Τ.,(1993),Γραμματική της φαντασίας, Τεκμήριο, Αθήνα
9. ΥΠΕΠΘ – ΚΠΕ Κορδελιού,(2004) Περιβάλλον και διαφήμιση (Εκπαιδευτικό υλικό), Θεσσαλονίκη
10. ΥΠΕΠΘ–Παιδαγωγικό Ινστιτούτο,(2002),Βλέπω το σημερινό κόσμο. «Πολυθεματικό» βιβλίο Δημοτικού Σχολείου για την Ευέλικτη Ζώνη, Αθήνα 2002
11. ΥΠΕΠΘ – Παιδαγωγικό Ινστιτούτο,(2002), Βλέπω το σημερινό κόσμο. Δημιουργικές - Διαθεματικές δραστηριότητες για την Ευέλικτη Ζώνη του Δημοτικού Σχολείου, Αθήνα
12. Υπουργείο Περιβάλλοντος, Χωροταξίας και Δημοσίων έργων,(2002),Απλές συμβουλές για την προστασία του περιβάλλοντος.
13. Φλογαίτη Ε., (2006) Εκπαίδευση για το περιβάλλον και την αειφορία, Ελληνικά Γράμματα, Αθήνα
14. Coclet-Gregoire J.,Destable E., Spirlet J-P., (1997),La presse a l' école maternelle,Paris,Hachette.
15. Agnes J., Savino J., (1988), Apprendre avec la presse,Paris, Retz.
16. Booth W., Briten P., Scott F., (1987) Themes familiar, Belair Publications
17. Fiske J.,Hartley J.,(1992),Η γλώσσα της τηλεόρασης, Επικοινωνία και Κουλτούρα, Αθήνα
18. Herr N.,(1988), J' apprend a lire avec le journal, Paris,Retz
19. Hermelin C.,(1993) Apprendre avec l' actualité, Paris, Retz
20. Lochard G.,(1989) Apprendre avec l' information télévisée, Paris, Retz
21. Michel Fr.,(2000),L' ecologia a piccolo passi, Motta junior,
22. Νέοι δημοσιογράφοι για το περιβάλλον www.youngreporters.org
23. Ιστότοποι εφημερίδων και περιοδικών